

ДУБРОВА Оксана Миколаївна

кандидат педагогічних наук, докторант, Національний педагогічний університет  
ім. М. П. Драгоманова; вул. Пірогова, 9, м. Київ, 01030, Україна;  
тел.: (066) 963 79 11, (068) 869 29 08; E-mail: roksi4791@meta.ua;  
ORCID ID: 0000-0002-8150-1215

## ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПЕРЕЛІЧЕННЯ ЯК ЛЕКСЕМИ І СТИЛІСТИЧНОГО ПРИЙОМУ

**Анотація.** *Метою дослідження* є розгляд перелічення з позицій етимології, морфології, лексикології і стилістики. *Об'єктом дослідження* виступає перелічення як один із засобів, за допомогою якого відбуваються процеси концептуалізації та категоризації знань про оточуючий світ. **Матеріал дослідження** – словникові дефініції лексеми перелічення в українській, російській та англійській мовах; значення поняття перелічення у різних дисциплінах; перелічення як стилістичний прийом. Застосовано описовий *метод* і метод аналізу розвідувальної інформації. У *результаті* дослідження було висвітлено етимологію лексеми перелічення; уточнено поняття перелічення в лінгвістичному аспекті та узагальнено ознаки перелічення як стилістичного прийому. **Висновки:** 1. Іменник перелічення пов'язаний з іменниками *число, рахунок, кількість*. В основі слова перелічення лежить дія підрахунку, лічення, коли хтось/щось (люди, предмети, ознаки, явища, дії) а) підраховується або ще раз перераховується, щоб отримати кількість, число, або б) називається один за одним у вигляді списку/переліку для узагальнення інформації або її повного представлення. 2. Перелічення – це стилістичний прийом, за допомогою якого відбувається називання один за одним (або групування) однорідних або неоднорідних предметів, ознак або явищ, які виконують одну синтаксичну роль у реченні і демонструють семантичну однорідність. В основі прийому перелічення лежить класифікаційна діяльність. Прийом перелічення вважається засобом докладного опису предметів, їх властивостей, явищ та процесів навколишнього світу і характеризується такими ознаками, як відкритість і варіативність.

**Ключові слова:** когнітивна лінгвістика, перелічення, стилістичний прийом, синтаксичний засіб, однорідні члени речення, класифікаційна діяльність.

**Постановка проблеми.** Когнітивна лінгвістика займається дослідженнями мови як засобу організації, обробки та передачі інформації. Мовні форми вивчаються з позиції відображення ними бачення світу людиною, оскільки саме мовні дані забезпечують доступ до когнітивних процесів і механізмів, до структур свідомості людини [28].

**Зв'язок із попередніми дослідженнями.** Теоретична база когнітивної лінгвістики представлена науковими доробками таких російських вчених, як М. М. Болдирев (теорія функціональної категоризації мовних знаків), В. І. Карасик (розробка аксіологічного підходу до вивчення зв'язків мови), О. С. Кубрякова (вивчення мовної картини світу, мовної категоризації); українських – О. П. Воробйова (когнітивна поетика), А. М. Приходько (концепти і концептосистеми), О. О. Селіванова (питання когнітивної і комунікативної лінгвістики, лінгвістика тексту); закордонних – Дж. Лаккофф і Р. Ленгекер (когнітивна граматики).

Актуальними для когнітивної лінгвістики залишаються питання концептуалізації і категоризації дійсності.

Концептуалізація, за О. С. Кубряковою, є процесом, який полягає в осмисленні людиною інформації, що надходить, і, як результат, призводить до утворен-

ня концептів, концептуальних структур і всієї концептуальної системи у мозку (психіці) людини [21, с. 93].

Процес категоризації тлумачиться як поділ світу на категорії, тобто виокремлення в ньому груп, класів, категорій аналогічних об'єктів або подій [Там само, с. 42–45]. Процеси категоризації пов'язані з усіма когнітивними властивостями людського мозку [24, с. 306–307]; для людей категоризація – ефективний засіб розуміння світу [26, с. 169].

Одним із засобів, за допомогою якого відбуваються зазначені процеси, є перелічення.

**Постановка завдань дослідження.** *Метою* статті є розгляд *перелічення* з позицій етимології, морфології, лексикології і стилістики. *Завдання* статті: 1) висвітлити етимологію лексеми *перелічення*; 2) здійснити аналіз словникових дефініцій лексеми *перелічення* в українській, російській та англійській мовах; 3) розглянути функціонування *перелічення* в міждисциплінарному аспекті; 4) схарактеризувати *перелічення* як стилістичний прийом.

**Виклад основного матеріалу.** У сучасній лінгвістиці *перелічення* виступає одним із засобів представлення знань, а *перелічення* як стилістичний прийом є предметом багатьох досліджень. Першим етапом нашої розвідки є етимологічний аналіз лексеми *перелічення*, що дасть можливість встановити походження лексеми, розкрити її словотвірні зв'язки і пояснити сучасне значення.

Так, іменник *перелічення* (*пере+лічення*) утворено від іменника *лічення* (синонім *лічба*), який означає прості арифметичні дії, арифметику (*Арифметику у межах цілої лічби він добре вивчив ще як був писарем*). Синонімом до *лічення* є слово *лічба*, яке має і застаріле значення – взаємні рахунки, претензії (*Киньмо, Йово, лічби всякі! Дай лиш руку...*) [30; 32].

У свою чергу іменник *лічення* походить від дієслова *лічити*, яке означає: 1) називати числа у послідовному порядку; 2) вести певні підрахунки; 3) нараховувати; 4) перераховувати якісь особи або предмети; 5) складати список із перерахуванням яких-небудь осіб або предметів; 6) вважати [32].

У результаті додавання префікса *пере-* до дієслова *лічити* отримуємо також дієслово – *перелічувати*, що має декілька значень: 1) робити підрахунки, підраховувати, рахувати всіх або все (*Вернувсь пан Пістряк до сотні, перелічив козаків – усі*); 2) перераховувати, називати одне за одним, одного за одним або усіх, усе по черзі (*Тільки й мови було в їх, що перелічували гостей паничів і панночок, котрі мали понаїжджати на весілля*); 3) перераховувати ще раз, повторно або заново, по-іншому (*Незвичними пальцями лічив [Турбай] гроші, часто передавав, і люди, перелічивши їх удома, повертали то зайву десятку, то навіть сотню*) [31].

На російську мову слово *перелічення* перекладається як *перечисление*, яке походить від дієслова *перечислять, перечислить* = *пере+числить*, яке в свою чергу походить від іменника *число* (і російська, і українська мови) [35].

*Число* – одиниця лічби, яка означає кількість. Поняття про число з'явилося у давнину, коли людина навчилася рахувати предмети. Для лічби використовували пальці, палички, букви. Слово *число* в значенні «лічба, величина, кількість» з'явилося у слов'ян в XI столітті, а дієслово *числити (рахувати)* – у XVI столітті. Спеціальні знаки на позначення чисел були розповсюджені європейськими країнами у другій половині XV століття завдяки арабам, тому і отримали назву *арабські цифри* [34].

Отже, іменник *число* означає кількість або знак, який позначає кількість, а дієслово *числити* – «исчислять, считать, рассчитывать; считать в числе чего, по-

лагать в счет» [15]. У тлумачному словнику В. Даля у реченнях-прикладних подані похідні слова від слова *числити*: «**Вычислить** путь планеты. **Дочислиться** до вывода. **Зачислить** кого на службу. **Исчислить** нужды свои. **Начислить** на кого долг. **Отчислять** часть доходов в запас. **Почислить** дело решенным. **Перечислить** кого в другое ведомство. Он **причислен** к министерству. **Прочислил** одну статью (пропустил). **Расчислить**, почем придется на брата. Арифметики **счисляют** мудреные задачи» [Там само].

Слід зауважити, що російське дієслово *перечислять* перекладається на українську мову як 1) перелічувати (складати список, називати) і 2) перераховувати (переводити кошти). Так, тлумачний словник В. Даля подає *перечислять* як 1) рахувати, дізнаватися про кількість (*Песчин морских не перечислишь – благодати Господней не обнимешь*); 2) переводити когось/щось до іншого місця (*Он перечислен в запасные войска, на покой*) [Там само].

У тлумачних словниках російської мови *перечисление* визначається як іменник, утворений від дієслова *перелічувати*, який означає називання, згадувати все або всіх, перерахування, складання списку кого-небудь або чого-небудь (*Перечисление достижений. Поименное перечисление участников*) [16; 27; 33].

Розглянемо приклад перелічення з підручника «Педагогическое общение» О. О. Леонтьєва: «*Оптимальное педагогическое общение – это такое общение учителя (и шире педагогического коллектива) со школьниками в процессе обучения, которое создает наилучшие условия для развития мотивации учащихся и творческого характера учебной деятельности, для правильного формирования личности школьника, обеспечивает эмоциональный климат обучения, управление социально-психологическими процессами в детском коллективе и позволяет максимально использовать в учебном процессе личностные особенности учителя*» [23, с. 20]. У наведеному прикладі представлено перелічення, що має три компоненти (*создает, обеспечивает и позволяет*) і називає складові поняття педагогічне спілкування.

Розуміння значення терміну *перелічення* отримуємо через низку синонімів – нумерація, список, перелік, згадування, специфікація, опис, каталог, називання [14].

Так, *список* (*перелік*) визначається як множина пов'язаних об'єктів, упорядкованих деяким логічним способом [8], або письмове перелічення будь-яких об'єктів [11].

У комп'ютерній науці *список* – це зліченне число впорядкованих значень [8]. *Список* в типографіці – спосіб оформлення різноманітних перелічень і переліків, де кожен елемент списку починається з маркеру, номера або букви. Списки бувають упорядковані (якщо зміна позицій перелічених елементів призводить до зміни значення) і неупорядковані (послідовність перелічених елементів не залежить від певного логічного порядку); самостійними або такими, що продовжують речення; нумерованими (елементи списку починаються буквами або цифрами) і нелікованими (елементи списку починаються з маркера списку); однорівневі та багаторівневі [10].

*Перелік* (або *список*) – кінцева послідовність однорідних об'єктів, що називаються елементами списку; множина (постійна або тимчасова) пов'язаних об'єктів, упорядкованих деяким логічним способом [7].

На англійську мову *перелічення* перекладається як *enumeration* – іменник, який позначає дію перерахування або каталог, список [38]. Англійське дієслово *enumerate* означає з'ясовувати/встановлювати кількість і називати один за одним, перераховувати [39]. Синоніми *listing* – складання списків, реєстрів; внесення до

списку; *naming* – називання; *transfer* – переказ (грошових сум); перерахування (сум) [37].

**Висновок 1.** Таким чином, проведений аналіз значень слова *перелічення* (та його складових і похідних) в українській, російській та англійській мовах дає нам змогу зробити такі висновки. Іменник *перелічення* пов'язаний з іменниками *число*, *рахунок*, *кількість*. В основі слова *перелічення* лежить дія підрахунку, лічення, коли хтось/щось (люди, предмети, ознаки, явища, дії) 1) підраховується або ще раз перераховується, щоб отримати кількість, число, або 2) називається один за одним у вигляді списку/переліку для узагальнення інформації або її повного представлення.

Наступним етапом нашої роботи було дослідження значень поняття *перелічення* у різних дисциплінах.

*Перелічення* як повний упорядкований список усіх позицій у комплекті є поняттям *математики* і *комп'ютерної науки*. Цей термін використовують переважно в значенні *рахувати*, *обчислювати*, наголошуючи на визначенні кількості елементів, які входять до комплекту, а не на створенні докладного списку всіх елементів [40]. У другому значенні – створення докладного списку всіх елементів – ми зустрічаємо *перелічення* в інших галузях науки – філософія, психологія, лінгвістика та інші, де необхідно саме назвати всі елементи.

У *програмуванні* зустрічаємо поняття *перелічуваний тип* (або скорочено *перелічення*) – тип даних, множинність значень яких представляє обмежений список ідентифікаторів [9].

Питаннями *перелічення* (підрахунку кількості), побудови і перебирання різноманітних конфігурацій, які утворюються елементами множин, займається *перелічувана комбінаторика* [Там само].

У *лінгвістиці* *перелічення* тлумачиться як стилістичний прийом – «різні способи комбінування мовних одиниць одного рівня у межах одиниць вищого рівня». В основі стилістичних прийомів лежать синтагматичні відношення, що виникають між стилістично різноякісними одиницями мови [25].

Стилістичний прийом – це навмисне і свідоме посилення будь-якої типової структурної і/або семантичної риси мовної одиниці, яке досягло узагальнення і типізації і стало таким чином генеруючою моделлю [20].

Стилістичний прийом І. Р. Гальперін визначає як літературну модель, в якій семантичні і структурні властивості змішані у такий спосіб, що вона виступає як узагальнена схема. Стилістичний засіб поєднує загальне семантичне значення з певною лінгвістичною формою, результатом чого є стилістичний ефект. Автор називає стилістичний прийом генеративною моделлю, коли шляхом частого вживання мовне явище трансформується в стилістичний засіб/прийом [18, с. 35].

І. Р. Гальперін виокремлює три рівні стилістичних засобів – фонетичний, лексичний та синтаксичний. *Перелічення* відноситься до синтаксичних стилістичних засобів, які виступають як синтагматичні або структурні засоби. Як зазначає науковець, структурні елементи мають своє особисте незалежне значення, і це значення може впливати на лексичне значення. Отже, структурні елементи надають особливе контекстуальне значення деяким лексичним одиницям [Там само, с. 50, 54].

Представлена інформація дозволяє констатувати, що як стилістичний прийом *перелічення* означає:

– однорідні позначення предметів, дій або ознак чогось, які стоять один після одного у реченні [31];

– прийом, за допомогою якого окремі предмети, явища, властивості, дії називаються один за одним, утворюючи послідовність, частини якої, знаходячись синтаксично на одній позиції (однорідні члени речення), змушені демонструвати певний ступінь семантичної однорідності, якими б несхожими вони не здавалися (І. Р. Гальперін) [12, с. 216–218];

– стилістичний засіб, в основі якого лежить конструкція з однорідними членами речення, вираженими різними граматичними категоріями (О. О. Селіванова) [29, с. 5].

Описуючи стилістичну та риторичну природу перелічення, М. Ю. Антонова тлумачить перелічення як стилістичний прийом, який створюється повторенням однорідних синтаксичних одиниць (окремих речень, словосполучень) і ґрунтується на синтаксичному процесі розширення – додаванні до певної синтаксичної одиниці інших одиниць, того ж синтаксичного статусу та спільного з нею синтаксичного зв'язку в структурі речення. Прийом перелічення, маючи когнітивну природу, використовується для впорядкування та систематизації інформації дійсності [2].

Прийом перелічення характеризується широкими експресивними можливостями, тому вважається одним із засобів докладного опису предметів, їх властивостей, різноманітних явищ та процесів; сприяє злагодженому і логічному викладенню матеріалу [13, с. 394–395].

Даючи визначення поняттю *перелічення* як стилістичного прийому, автори використовують категорію *однорідний*: «означає однорідні позначення предметів» [30]; «за допомогою якого окремі предмети, явища, властивості, дії називаються один за одним... (однорідні члени речення)» [12]; «в основі якого лежить конструкція з однорідними членами речення» [29]; «який створюється повторенням однорідних синтаксичних одиниць» [2] тощо. Таким чином, виникає необхідність розвести поняття *перелічення* та *однорідні члени речення*.

*Так, однорідні члени речення* – це такі члени речення, що «виконують одну синтаксичну роль, відносяться до одного й того самого члена речення і поєднуються між собою сурядним зв'язком. Однорідні члени речення рівноправні і не залежать одне від одного. Вони називають поняття, близькі за своєю сутністю. Однорідні члени разом пов'язані тим самим підрядним зв'язком з іншим членом речення, який їх пояснює або який вони пояснюють» [6].

Н. С. Валгіна пише: «Щоб стати однорідними, члени речення повинні опинитися в сурядному ряду, тобто вступити один з одним в синтаксичні відношення перелічувальні, зіставно-протиставні чи розділові, а це можливо за логічної однозначності сполучуваних слів і їх лексичної зіставляюваності» [3, с. 222].

А. П. Загнітко називає однорідні члени однорядними, підкреслюючи, що вони пов'язані сурядним зв'язком і становлять елементи одного смислового ряду [17, с. 559]. Ряд розглядається як конструкція, яка має власний семантичний зміст, а між членами ряду встановлюються єднальні, протиставні або розділові відношення [19].

І. Б. Голуб, висвітлюючи питання стилістичного використання однорідних членів речення в різних стилях мовлення, ототожнює поняття однорідні члени речення і перелічення, визначаючи останнє як «довгий ланцюг однорідних членів», що породжує особливу гармонійність звучання в тексті і слугує упорядкуванню інформації [13, с. 395, 397].

Узагальнення представленої інформації дає нам змогу констатувати, що перелічення – це стилістичний прийом, який будується на основі такого мовного явища, як однорідні члени речення.

Як підкреслює І. Р. Гальперін, перелічення іноді групують *абсолютно різнорідні поняття*. Відсутність логічності та семантичної однорідності створює ефект незвичності [12, с. 216–218]. Наприклад, *Мелькают мимо будки, бабы, Мальчишки, лавки, фонари, / Дворцы, сады, монастыри, / Бухарцы, сани, огороды, / Купцы, лачужки, мужики, / Бульвары, башины, казаки, / Аптеки, магазины моды, / Балконы, львы на воротах / И стаи галок на крестах* (О. С. Пушкин).

Про об'єднання неоднорідних понять говорить і Т. А. Знаменська, визначаючи перелічення як засіб, за допомогою якого однорідні частини речення стають семантично різнорідними. *The principle production of these towns... appear to be soldiers, sailors, Jews, chalk, shrimps, officers, and dock-yard men* (Byron) [18, с. 194].

В. А. Левашова зазначає, що перелічення включає як ряди з семантично однорідною, так і з семантично різнорідною лексикою, що і відрізняє перелічення від однорідних членів речення [22, с. 3]. Таким чином, можливість поєднання як однорідних, так і різнорідних понять є основою для виокремлення гомогенних перелічень, які складаються з семантично однорідних лексем, та гетерогенних, до яких входять різнорідні лексеми [4; 22].

Перелічення як стилістичний прийом ґрунтується на класифікаційній діяльності [1], яка визначається як система розподілення об'єктів (процесів, явищ) за класами (групами тощо) на підставі їх схожості/відмінності. Класифікація допомагає спростити спілкування людей, дозволяючи оперувати більш вузькими і конкретними поняттями [5; 30]. При побудові класифікацій автори прагнуть до вичерпного перелічення властивостей, які притаманні предмету або явищу, що описується [13, с. 395].

Ознаками перелічення як стилістичного прийому визначають відкритість (необмеженість лінійної протяжності ряду) та варіативність (певна нерегулярність його структурно-синтаксичного складу) [2; 3].

Наявність сполучника «і» перед останнім елементом перелічувального ряду говорить, на думку І. Б. Голуб, про «закритість» такого ряду і неможливість його продовження. *Музыкальные звуки различаются по силе, высоте и тембру*. Сполучник надає значення вичерпності і повноти опису. При відсутності сполучника перелічуваний ряд сприймається як незавершений і відкритий для можливого доповнення [13, с. 395].

Чіткість перелічення досягається за допомогою нумерації і рубрикації його елементів, що допомагає виокремити і підкреслити кожен елемент [Там само, с. 395]. Наприклад:

*Основними критеріями майстерності педагога виступають такі ознаки його діяльності:*

- доцільність (за спрямованістю);
- ефективність (за результатами);
- гуманність, демократичність і діалогічність (за характером спілкування);
- оптимальність (у виборі змісту і засобів);
- творчість чи оригінальність (за змістом діяльності);
- науковість (за змістом матеріалу, що викладається, і за характером діяльності) [36].

**Висновок 2.** Проведений аналіз наукових джерел дав нам змогу уточнити поняття *перелічення* в лінгвістичному аспекті та узагальнити його ознаки. Так, пе-

релічення – це стилістичний прийом, за допомогою якого відбувається називання один за одним (або групування) однорідних або неоднорідних предметів, ознак або явищ, які виконують одну синтаксичну роль у реченні і демонструють семантичну однорідність. В основі прийому перелічення лежить класифікаційна діяльність. Прийом перелічення вважається засобом докладного опису предметів, їх властивостей, явищ та процесів навколишнього світу і характеризується такими ознаками, як відкритість і варіативність. Прийом перелічення має широкі експресивні можливості; сприяє логічному викладенню інформації, її впорядкуванню та систематизації. **Перспективу подальших досліджень** вбачаємо в дослідженні конструкцій з однорідними членами речень, які виступають основою синтаксичного прийому перелічення.

### Бібліографічні посилання

1. Антонова М. Ю. Перелічення як засіб репрезентації концепту «фінансовий ризик». *Записки з романо-германської філології*. 2012. Вип. 2. С. 3–10.
2. Антонова М. Ю. Стилістична та риторична природа перелічення. *Materiály IX mezinárodní vědeckopraktická konference «Vědecký průmysl evropského kontinentu-2013»*. Filologické vědy. Díl 23. Praha. 2013. S. 36–39. (*Матеріали IX міжнародної науково-практичної конференції «Наукова індустрія європейського континенту-2013»*. Філологічні науки. Ч. 23. Прага, 2013. С. 36–39).
3. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка. Москва, 1973. 328 с.
4. Ветвинская Т. Л. Перечисление как стилистический прием (на материале английского языка): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.633. Киев, 1970. 23 с.
5. Вікіпедія URL: [uk.wikipedia.org/wiki/Класифікація](http://uk.wikipedia.org/wiki/Класифікація) (дата звернення: 16.10.2017).
6. Вікіпедія URL: [uk.wikipedia.org/wiki/Однорідні\\_члени\\_речення](http://uk.wikipedia.org/wiki/Однорідні_члени_речення) (дата звернення: 16.10.2017).
7. Вікіпедія URL: [uk.wikipedia.org/wiki/Перелік](http://uk.wikipedia.org/wiki/Перелік) (дата звернення: 16.10.2017).
8. Вікіпедія URL: [uk.wikipedia.org/wiki/Список](http://uk.wikipedia.org/wiki/Список) (дата звернення: 16.10.2017).
9. Википедия URL: [ru.wikipedia.org/wiki/Перечисляемый\\_тип](http://ru.wikipedia.org/wiki/Перечисляемый_тип) (дата звернення: 16.10.2017).
10. Википедия URL: [ru.wikipedia.org/wiki/Список\\_\(типографика\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Список_(типографика)) (дата звернення: 16.10.2017).
11. Викисловарь URL: [ru.wiktionary.org/wiki/список](http://ru.wiktionary.org/wiki/список) (дата звернення: 20.10.2017).
12. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка. Москва, 1981. 316 с.
13. Голуб И. Б. Стилистика русского языка: учеб. пособие. Москва, 1997. 448 с.
14. Горбачевич К. С. Словарь синонимов русского языка: более 4000 синонимов: толкование значений. Сочетаемость с другими словами. Особенности употребления синонимов. Москва, 2009. 601 с.
15. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. URL: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Dal-term-25521.htm> (дата звернення: 26.09.2017).
16. Ефремова Т. Ф. Словарь грамматических трудностей русского языка: более 2500 слов. Москва, 2009. 379 с.
17. Загнітко А. П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк, 2011. 992 с.
18. Знаменская Т. А. Стилистика английского языка: основы курса. Москва, 2002. 208 с.
19. Козак Р. В. Синтаксичний концепт ускладненого речення сучасної української мови. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Філологічні науки*. 2015. Вип. 40. С. 118–122.
20. Краткий словарь стилистических терминов. URL: [http://www.xn--blandocigi.xn--plai stylistic\\_terms.html](http://www.xn--blandocigi.xn--plai stylistic_terms.html) (дата звернення: 10.08.2017).
21. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / под общ. ред. Е. С. Кубряковой. Москва, Изд-во Москов. гос. ун-та, 1996. 245 с.

22. Левашова В. А. Лингвистическая природа и функционирование стилистического приема перечисления (на материале английского языка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Москва, 1976. 191 с.
23. Леонтьев А. А. Педагогическое общение / под ред. М. К. Кабардова. 2-е изд. пер. и доп. Москва – Нальчик, 1996. 96 с.
24. Лингвоконцептология: перспективные направления: монография / авт. кол.: А. Э. Левицкий, С. И. Потапенко, О. П. Воробьева и др. / под. ред. А. Э. Левицкого, С. И. Потапенко, И. В. Недайновой. Луганск, 2013. С. 10–38.
25. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. Київ, 2003. 462 с.
26. Нідзельська Ю. М. Концептологія як провідний напрям сучасної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. № 4. С. 168–171.
27. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: около 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / под ред. Л. И. Скворцова. 26-е изд., испр. и доп. Москва, 2009. 1359 с.
28. Рудакова А. В. Объективация концепта «быт» в лексико-фразеологической системе русского языка: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Воронеж, 2003. 213 с.
29. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енцикл. Полтава, 2006. 716 с.
30. Словник української мови: в 11 т. Т. 4, 1973. URL: [http://ukrlit.org/slovyk/slovyk\\_krainskoi\\_movy\\_v\\_11\\_tomakh](http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_krainskoi_movy_v_11_tomakh) (дата звернення: 05.10.2017).
31. Словник української мови: в 11 т. Т. 6, 1975. URL: [http://ukrlit.org/slovyk/slovyk\\_ukrainskoi\\_movy\\_v\\_11\\_tomakh](http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh) (дата звернення: 05.10.2017).
32. Тлумачний словник української мови. URL: <http://www.classes.ru/all-ukrainian/dictionary-ukrainian-explanatory-term-79690.htm> (дата звернення: 21.11.2017).
33. Ушаков Д. Н. Большой толковый словарь современного русского языка: 180 000 слов и словосочетаний. Москва, 2008. 1239 с.
34. Черникова Н. Числа и цифры. *Наука и жизнь*. 2017. № 11. URL: [www.nkj.ru/archive/articles/17798](http://www.nkj.ru/archive/articles/17798) (дата звернення: 05.12.2017).
35. Этимологический словарь русского языка / под. ред. М. Фасмера. URL: <http://etymolog.ruslang.ru> (дата звернення: 12.10.2017).
36. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник. Київ, 2002. 560 с.
37. ABBY Lingvo (електронний словник) (дата звернення 06.11.2017).
38. Dictionary.com URL: <http://www.dictionary.com/browse/enumeration> (дата звернення: 06.11.2017).
39. Merriam-webster URL: [www.merriam-webster.com/dictionary/enumerate](http://www.merriam-webster.com/dictionary/enumerate) (дата звернення: 26.12.2017).
40. Wikipedia, the free encyclopedia URL: [en.wikipedia.org/wiki/Enumeration](http://en.wikipedia.org/wiki/Enumeration) (дата звернення: 16.10.2017).

## References

1. Antonova, M. Y. (2012), "Enumeration as a means of presenting the concept «financial risk»" *Notes in Roman-German Philology* ["Perelichennja jak zasib reprezentacii' konceptu «finansovyj ryzyk»", *Zapysky z romano-germans'koi' filologii*], № 2, pp. 3–10.
2. Antonova, M. Y. (2013), "Stylistic and rhetorical character of enumeration", *Materials of IX international theoretical and practical conference "Scientific Industry of European Continent – 2013"*, *Philology Studies* ["Stylistychna ta rytorychna pryroda perelichennja", *Materialy IX mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' konferencii' "Naukova industrija jevropejs'kogo kontynentu – 2013"*, *Filologichni nauky*], part 23, Prague, pp. 36–39.
3. Valgina, N. S. (1973), *Syntax of the modern Russian language* [*Sintaksis sovremennogo russkogo jazyka*], Moscow, 328 p.
4. Vetvinskaya, T. L. (1970), *Enumeration as a stylistic technique (on the material of the English language): Author's thesis* [*Perechislenie kak stilisticheskij priem (na materiale anglijskogo jazyka)* : avtoref. dis. ... kand. philol. nauk], Kiev, 23 p.

5. Wikipedia (Classification) [Vikipedija (Klasyfikacija)], available at: [uk.wikipedia.org/wiki/Класифікація](http://uk.wikipedia.org/wiki/Класифікація)
6. Wikipedia (Homogeneous parts of the sentence) [Vikipedija (Odnoridni\_chleny\_rechennja)], available at: [uk.wikipedia.org/wiki/Однорідні\\_члени\\_речення](http://uk.wikipedia.org/wiki/Однорідні_члени_речення)
7. Wikipedia (Enumeration) [Vikipedija (Perelik)], available at: [uk.wikipedia.org/wiki/Перелік](http://uk.wikipedia.org/wiki/Перелік)
8. Wikipedia (List) [Vikipedija (Spysok)], available at: [uk.wikipedia.org/wiki/Список](http://uk.wikipedia.org/wiki/Список)
9. Wikipedia (Enumeration type) [Vikipedija (Perechisljaemyj tip)], available at: [ru.wikipedia.org/wiki/Перечисляемый\\_тип](http://ru.wikipedia.org/wiki/Перечисляемый_тип)
10. Wikipedia (List typographics) [Vikipedija (Spisok\_tipografika)], available at: [ru.wikipedia.org/wiki/Список\\_\(типографика\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Список_(типографика))
11. Wikidictionary (List) [Vikislovar' (Spysok)], available at: [ru.wiktionary.org/wiki/список](http://ru.wiktionary.org/wiki/список)
12. Galperin, I. R. (1981), *The English language Stylistics* [Stilistika anglijskogo jazyka], Moscow, 316 p.
13. Golub, I. B. (1997), *The Russian language Stylistics* [Stilistika russkogo jazyka: ucheb. posobie], Moscow, 448 p.
14. Gorbachevich, K. S. (2009), *Dictionary of the Russian language synonyms: more than 4 000 synonyms: meaning interpretation. Other words compatibility. Synonyms special usage features* [Slovar' sinonimov russkogo jazyka: bolee 4000 sinonimov: tolkovanie znachenij. Sochetamost' s drugimi slovami. Osobennosti upotreblenija sinonimov], Moscow, 601 p.
15. Dal, V. *Explanatory dictionary of the living Great Russian language* [Tolkovyj slovar' zhivogo velikorusskogo jazyka], available at: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Dal-term-25521.htm>
16. Efremova, T. F. (2009), *Dictionary of the Russian language grammar difficulties: more than 2 500 words* [Slovar' grammaticheskikh trudnostej russkogo jazyka: bolee 2500 slov], Moscow, 379 p.
17. Zagnitko, A. P. (2011), *Theoretical Grammar of the modern Ukrainian language. Morphology. Syntax* [Teoretychna gramatyka suchasnoi' ukrai'ns'koi' movy. Morfologija. Syntaksys], Donetsk, 992 p.
18. Znamenskaya, T. A. (2002), *English stylistics: basics* [Stilistika anglijskogo jazyka: osnovy kursa], Moscow, 208 p.
19. Kozak, R. V. (2015) "Syntactic concept of complicated sentence in the modern Ukrainian language", *Herald of Camyanez-Podilsk Ogiienko national university, Philological Studies* ["Syntaksyschnyj koncept uskladnenogo rechennja suchasnoi' ukrai'ns'koi' movy", *Visnyk Kam'janec'-Podil's'kogo nacional'nogo universytetu im. I. Ogijenka. Filologichni nauky*], № 40, pp. 118–122.
20. "Stylistic terms abridged dictionary" ["Kratkij slovar' stilisticheskikh terminov"], available at: [http://www.xn-b1andocigi.xn-p1ai/stylistic\\_terms.html](http://www.xn-b1andocigi.xn-p1ai/stylistic_terms.html)
21. Kubryakova, E. S. (1996), *Cognitive terms abridged dictionary* [Kratkij slovar' kognitivnyh terminov], Moscow, 245 p.
22. Levashova, V. A. (1976), *Linguistic character and functioning of the stylistic technique of enumeration (on the English language material): dissertation* [Lingvisticheskaja priroda i funkcionirovanie stilisticheskogo priema perechislenija (na materiale anglijskogo jazyka): dis. ... kand. philol. nauk], Moscow, 191 p.
23. Leontyev, A. A. (1996), *Pedagogical communication* [Pedagogicheskoe obshhenie], Moscow – Nalchik, 96 p.
24. Levitskiy, A. E., Potapenko, S. I., Vorobyova, O. P. (2013), *Linguistic concept studies: perspectives: monograph* [Lingvokonceptologija: perspektivnye napravlenija: monografija], Lugansk, pp. 10–38.
25. Matsko, L. I. (2003), *The Ukrainian language stylistics: textbook* [Stylistyka ukrai'ns'koi' movy: pidruchnyk], Kyiv, 462 p.
26. Nidzelska, U. M. (2013), "Concept studies as a leading branch of modern linguistics", *Herald of Zhytomyr state Franko university* ["Konceptologija jak providnyj naprjam suchasnoi'"]

- lingvistyky", *Visnyk Zhytomyrs'kogo derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*], № 4, pp. 168–171.
27. Ozhegov, S. I. (2009), *Russian explanatory dictionary: approx. 100 000 words, terms and phraseological units* [*Tolkovyj slovar' russkogo jazyka: okolo 100 000 slov, terminov i frazeologicheskikh vyrazhenij*], Moscow, 1359 p.
28. Rudakova, A. V. (2003), *The concept 'way of life' objectivation in lexical and phraseological system of the Russian language: dissertation* [*Ob'ektivacija koncepta «byt» v leksiko-frazeologicheskoy sisteme russkogo jazyka: dis. ... kand. philol. nauk*], Voronezh, 213 p.
29. Selivanova, O. O. (2006), *Modern Linguistics: terms encyclopedia* [*Suchasna lingvistyka: terminologichna encyklopedija*], Poltava, 716 p.
30. "Ukrainian dictionary: 11 volumes". Volume 4, 1973 ["Slovnyk ukrai'ns'koi' movy: v 11 tomah". Tom 4, 1973], available at: [http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk\\_ukrainskoi\\_movy\\_v\\_11\\_tomakh](http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh)
31. "Ukrainian dictionary: 11 volumes". Volume 6, 1975 ["Slovnyk ukrai'ns'koi' movy: v 11 tomah". Tom 6, 1975], available at: [http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk\\_ukrainskoi\\_movy\\_v\\_11\\_tomakh](http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh)
32. "Ukrainian explanatory dictionary" ["Tlumachnyj slovnyk ukrai'ns'koi' movy"], available at: <http://www.classes.ru/all-ukrainian/dictionary-ukrainian-explanatory-term-79690.htm>
33. Ushakov, D. N. (2008), *Large explanatory dictionary of the modern Russian language: 180 000 words and phrases* [*Bol'shoj tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka: 180000 slov i slovosochetanj*], Moscow, 1239 p.
34. Chernikova, N. (2017), "Numbers and figures" *Science and Life* ["Chisla i cifry", *Nauka i zhizn'*], № 11, available at: [www.nkj.ru/archive/articles/17798](http://www.nkj.ru/archive/articles/17798)
35. "Fasmer Russian etymological dictionary" ["Jetimologicheskij slovar' russkogo jazyka M. Fasmera"], available at: <http://etymolog.ruslang.ru>
36. Yagupov, V. V. (2002), *Pedagogics: textbook* [*Pedagogika: navch. posibnyk*], Kyiv, 560 p.
37. "ABBY Lingvo: electronic dictionary" (listing, naming, transfer) ["ABBY Lingvo: elektronnyj slovnyk" (listing, naming, transfer)].
38. "Dictionary.com" (Enumeration), available at: <http://www.dictionary.com/browse/enumeration>
39. "Merriam-webster" (Enumerate), available at: [www.merriam-webster.com/dictionary/enumerate](http://www.merriam-webster.com/dictionary/enumerate)
40. "Wikipedia, the free encyclopedia" (Enumeration), available at: [en.wikipedia.org/wiki/Enumeration](http://en.wikipedia.org/wiki/Enumeration)

**ДУБРОВА Оксана Николаевна**

кандидат педагогических наук, докторант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова; ул. Пирогова, 9, г. Киев, 01030, Украина; тел.: (066) 963 79 11, (068) 869 29 08; e-mail: [roksi4791@meta.ua](mailto:roksi4791@meta.ua); ORCID ID: 0000-0002-8150-1215

**ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ПЕРЕЧИСЛЕНИЯ КАК ЛЕКСЕМЫ И СТИЛИСТИЧЕСКОГО ПРИЁМА**

**Аннотация.** Целью исследования является рассмотрение перечисления с позиций этимологии, морфологии, лексикологии и стилистики. **Объектом изучения** выступает перечисление как один из способов, при помощи которого происходят процессы концептуализации и категоризации знаний про окружающий мир. **Материал исследования** – словарные дефиниции лексемы *перечисление* в украинском, русском и английском языках; значение понятия *перечисление* в разных дисциплинах; *перечисление* как стилистический приём. Используются описательный метод и метод анализа исследуемой информации. В **результате** исследования была изучена этимология лексемы *перечисление*; уточнено понятие *перечисление* в лингвистическом аспекте и обобщены признаки *перечисления* как стилистического приёма. **Выводы:** 1. Существительное *перечисление* связано с существительными *число*, *счёт*, *количество*. В основе слова *перечисление* лежит действие подсчёта, счёта, когда что-то/кто-то (люди, предметы, признаки, явления, действия) а) подсчитывается или ещё раз пересчитывается, чтобы получить количество, число, или б) называется один за другим в виде списка/перечня для обобщения информации или её полного представления. 2. Перечисление – это стилистический приём, при помощи которого происходит называние одного за другим (или группиро-

вание) однородных или неоднородных предметов, признаков или явлений, которые выполняют одну стилистическую функцию в предложении и демонстрируют семантическую однородность. В основе приёма перечисления лежит классификационная деятельность. Приём перечисления считается средством детального описания предметов, их свойств, явлений и процессов окружающего мира и характеризуется такими признаками, как открытость и вариативность.

**Ключевые слова:** когнитивная лингвистика, перечисление, стилистический приём, синтаксическое средство, однородные члены предложения, функция классификации.

Oksana M. DUBROVA

Ph.D. in Pedagogics, doctoral student, National Dragomanov pedagogical university;  
Pirogova Street, 9, Kyiv, 01030, Ukraine; тел.: (066) 963 79 11, (068) 869 29 08;  
e-mail: roksi4791@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-8150-1215

#### INTERPRETATION OF ENUMERATION AS A LEXEME AND A STYLISTIC TECHNIQUE

**Summary. Objective** of the paper is to examine *enumeration* from the point of view of etymology, morphology, lexicology and stylistics. **Object** under analysis is *enumeration* as one of the ways of knowledge conceptualization and categorization. **Material** of investigation is vocabulary definitions of the lexeme *enumeration* in Ukrainian, Russian and English languages; meanings of the notion *enumeration* in different subjects; *enumeration* as a stylistic technique. The paper applies descriptive **method** as well as the method of investigated information analysis. Findings of the investigation are 1) etymology research of the lexeme *enumeration* was undertaken; 2) the notion *enumeration* in linguistics was defined more clearly; 3) specific features of *enumeration* as a stylistic technique were summed up. **Results:** 1. Noun *enumeration* is connected with nouns *number, counting, amount*. The basis of the word *enumeration* is the action of counting, calculation when somebody / something (people, objects, features, phenomena, actions) a) is counted or recounted to get the quantity, number or b) is denominated one after another in the form of a list / catalog to summarize information or to present information in full. 2. Enumeration is a stylistic technique when homogeneous or heterogeneous objects, features, phenomena or actions are denominated one after another (or grouped); these objects, features, phenomena or actions have the same syntactic role in a sentence and are semantically homogeneous. The function of classification is the basis of *enumeration technique*. *Enumeration* is considered to be the means of detailed description of living beings and things, their qualities; phenomena and processes of the surrounding world. The technique is characterized by openness (possibility to add elements to the list / range) and variability (possibility to change elements of the list / range).

**Key words:** cognitive linguistics, enumeration, stylistic technique, syntactic means, homogeneous words, classification activity.

Надійшла до редколегії 30.01.2018

<https://doi.org/10.15421/251806>

УДК 811.133.1+811.161.2]367.2

КІРКОВСЬКА Інга Станіславівна

кандидат філологічних наук, завідувач кафедри романської філології  
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро, 49010,  
Україна; тел. +38(056)374-98-74; e-mail: inga.kirkovska@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-7239-8773

#### ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ПРЕДИКАТИВНОЇ СТРУКТУРИ РЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ МОВИ НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ (порівняльний аспект)

**Анотація. Мета дослідження** – дослідити особливості реалізації об'єктивно-модальних та суб'єктивно-модальних відношень у системі французької та української мов. **Об'єкт вивчення** – граматичні способи французької та української мов, **предмет** – джерела та передумови розходжень формування предикативної схеми речення у французькій та українській мовах. Використані описо-